



Životni put Albe Vidakovića

»Amor et voluntas« geslo je što sam ga danas čuo. Ljubav i volja je ono što je obilježilo život Albe Vidakovića. »Vidaković je nesumnjivo jedan od najistaknutijih muzikologa i kompozitora crkvene muzike koji su do danas djelovali u Hrvatskoj.« (Josip Andreis, Muzička enciklopedija, II. knjiga, Zagreb, 1963., str. 762.)

Albe Vidaković je rođen u kući broj 60 prvoga kruga Subotice. Danas ta ulica nosi ime Albina krsnoga kuma Albe Malagurskoga, jednog od subotičkih gradonačelnika. Matična knjiga krštenih današnje Župe svete Terezije Avilske u Subotici svjedoči da je Albe rođen 1., a kršten 4. listopada 1914. godine, pod imenom Albert. Albino je krštenje upisano pod brojem 1215. Otac mu je bio pravnik Ivan Vidaković, a mati Jelena Tumbas Loketić. Kumovao mu je Albert Malagurski, suprug Amalije Aradski. Krstio ga je tadašnji kapelan Franz Heitzmann. U rubrici opaske čitamo na latinskom jeziku: Albe Vidaković je dne 10. listopada 1937. primio svećenički red u Subotici. Ta je ubilježba provedena na zapovijed Bačkog ordinarijata 111/64. (Tako u župnoj matici krštenih, u kojoj su ubilježena krštenja od 27. lipnja 1913. do 31. prosinca 1914.)

Dr. Marin Šemudvarac je zapisao: »Možda nije slučajno što se Albe rodio kraj Muzičke škole u Subotici u ulici Albe Malagurskog...« Ondje, u središtu Subotice, njegova je baka Terezija Tumbas Loketić vodila

ugostiteljsku radnju do svršetka Prvoga svjetskoga rata, kad su njezini vinogradi povlačenjem trianonske granice ostali u Mađarskoj. Prve četiri godine života Albe je proveo pokraj glazbene škole, a onda se njegova obitelj preselila u subotičku ulicu Dinka Zlatarića 5 (prema osobnom pismu Jasne Ivančić od 28. siječnja 2014. godine). Dr. Šemudvarac je zalazio u kuću Vidakovića i družio se s njima. Dobra obitelj, glazbena škola, dobra subotička gimnazija, izuzetna glazbena nadarenost, violina, bunjevački mentalitet, ljubav prema zemlji i prema ljepoti bunjevačke pjesme i folklora, sve je to moglo utjecati na veličinu duha Albe Vidakovića.

Osnovnu je školu i prva četiri razreda gimnazije Albe završio u Subotici. Igrajući nogomet i stolni tenis sa subotičkim sjemeništarcima, Albe je zavolio svećeničko zvanje. Bilo mu je 14 godina kad je i sam postao sjemeništarc Bačke apostolske administrature te se priključio oduševljenoj skupini od stotinjak dječaka koji su radost svojega života vidjeli u svećeništvu. Godine 1924. je osnovana Bač-

ka apostolska administratura, a usporedo s njom i malo sjemenište u Subotici. Sjemeništarc su živjeli u vjerničkim kućama, a pohađali su gradsku gimnaziju. Dio je sjemeništarcaca živio u župnom domu Župe svetoga Stjepana u Senti, da bi se 1925. godine svi sjemeništarc nastanili u nekadašnjem nadbiskupskom sirotištu u Baču. Tamo su imali dvojicu profesora koji su ih pripravljali za ispite u subotičkoj gimnaziji (*Schematismus primus Dioecesis suboticanae*, Subotica, 1968., str. 165).

Kako Bačka apostolska administratura nije imala svoje sjemenište, 1928./29. školske godine bački apostolski administrator Lajčo Budanović je sve svoje sjemeništarc poslao u vrhbosansko nadbiskupijsko sjemenište u Travnik. Bilo je to baš kad su đakovački sjemeništarc iz Travnika premješteni u Zagreb, pa je Travnik ostao bez polovice svojih pitomaca. Tada je u Travnik stigla vojska od 100 subotičkih sjemeništarcaca. Možemo samo pretpostaviti ponos Bačvana, koji su Bačku preselili na Lašvu. Završna četiri razreda gimnazije i ispit zrelosti Albe Vidakovc je polo-

Mješoviti
katedralni
pjevački
zbor 1948.



žio u travničkom sjemeništu. (Kamilo Zabeo, *DI, Pedeset godina nadbiskupskog sjemeništa i gimnazije, Travnička spomenica*, Sarajevo, 1932., str. 123 – 194). Lijepo je tada bilo biti bačkim sjemeništarcem u Travniku. Ta svaki drugi je bio Bačvanin. Bili su to talentirani dječaci. Po pričanju naših starih svećenika, u sjemeništu su se primali samo izvrsni đaci. Bačvani su se isticali ne samo u školi, već i u duhovnom i kulturnom, a napose u glazbenom životu. Nije bilo zbora, ni orkestra bez bačkih sjemeništaraca.

Albe se pokazao kao vrstan matematičar, a u đачkom orkestru je svirao prvu violinu. Po potrebi svirao je i violončelo ili kontrabas. (Marin Šemudvarac, *Životni put Albe Vidakovića, Zbornik radova sa znanstvenog savjetovanja o Albi Vidakoviću, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1975., br. 2-3, 45 – 47). Ležala mu je i matematika i glazba. Kao da je ostvario onaj antički ideal gdje je glazba tijesno povezana s aritmetikom. Kod Albe je glazba bila ozvučena matematika.

(Tomo Vereš, *Maestro iz Subotice, Danica* za 1984. godinu, str. 91.) Osim glazbe i matematike tako mu je ležalo crtanje da su neki očekivali da postane slikar. (Mato Leščan, *In memoriam Albe Vidaković, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1969., broj 1, str. 2 – 5.)

Od 1932. do 1937. godine Albe je završio teologiju na Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bogoslovne dane je osim studiju filozofije i teologije posvetio i glazbi. Učitelji su mu bili Franjo Dugan, Filip Hajduković i Matija Ivšić. To si mu veliki zaljubljenici u crkvenu glazbu bili dodatno nadahnuće, da se i sam posveti crkvenoj glazbi. (Mato Leščan, *In memoriam Albe Vidaković, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1969., broj 1, str. 2 – 5.) Poslije svećeničkog ređenja biskup Lajčo Budanović ga je postavio za kapelana u Žedniku, gdje se zadržao vrlo kratko vrijeme. S dopuštenjem biskupa Albe je mogao studirati svetu glazbu u Rimu. (Matija Zvekanović, *Smrt Albe Vidakovića, Litterae Circulares pro clero Bačiensi dimissae*, I. Subotica,

1964., str. 72 – 73.). O tome piše Tomo Vereš: »Albine izvanredne glazbene sposobnosti bile su svakome tako očigledne da ga je biskup Budanović nakon završenih teoloških studija i mlade mise poslao u Rim na specijalizaciju crkvene glazbe. Stanovao je u Zavodu svetoga Jeronima.« (Tomo Vereš, navedeno mjesto.) Marin Šemudvarac pak piše: »Biskup Budanović je vodio posebnu kadrovsku politiku. Nije se zanosio studijem svojih bogoslova u inozemstvu. Od velikog broja bogoslova samo su trojica dospjela u inozemstvo, ali su se i oni morali vratiti u domovinu prije nego su stekli akademske graduse. Ovo iznosim zato da se shvati kako Albe nije na lak način dospio u Rim da nastavi usavršavanje u muzici. Zato je izazvao prilično iznenađenje. Biskup koji nije omogućivao u inozemstvu studij dogmatike, moralke ili crkvenog prava, dozvolio je jednom svom svećeniku da u Rimu studira crkvenu glazbu.« (Marin Šemudvarac, *Životni put Albe Vidakovića, Zbornik radova sa znanstvenog savjetovanja o Albi Vidakoviću, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1975., br. 2-3, str. 45 – 47.) Bio je prvi bački Hrvat u Zavodu svetoga Jeronima. Mato Leščan tvrdi da biskup Lajčo Budanović nije podržavao Albu Vidakovića u njegovoj namjeri da studira svetu glazbu, pa je Albe morao studirati o vlastitom trošku, i da ga je za studij preporučio zagrebački kanonik Krešimir Pečnjak. (Mato Leščan, *In memoriam Albe Vidaković, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1969., broj 1, str. 2.) Bilo kako



bilo, biskup Lajčo Budanović je osim Vidakovića poslao još šest svećenika Bačke apostolske administrature na studij u Zagreb, zato što je namjeravao otvoriti sjemenište i gimnaziju, pa je mlade svećenike slao na studij da bi kasnije preuzeli dužnost profesora u gimnaziji. (*Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo, 1939., 392 – 393.)

Neposredno pred Drugi svjetski rat Bačka je apostolska administratura doživjela velik procvat. Godine 1936. biskup Budanović je zaređio 18, a 1937. 14 svećenika. Biskupija je brojala bezmalo 490 000 vjernika, u 92 župe i 17 vikarija. Imala je 209 svećenika. Redovnica je bilo 247, a živjele su u svojih 26 kuća. K tomu treba dodati i desetine redovnika i redovnica u različitim redovima. Pravoslavnih vjernika je na području administrature bilo blizu 200 000, protestanata do 100 000, 13000 Židova i 6000 ostalih. Gradile su se nove crkve i osnivale župe. Izuzetno su jačale različite udruge vjernika. (*Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo, 1939., 375 – 393.) Za takvu je biskupiju zaređen Albe Vidaković.

Kad je 1941. godine Albe završio svoju specijalizaciju, zbog ratnih prilika se nije mogao vratiti u Suboticu, pa se iz Rima vratio u Zagreb i inkardinirao se u Zagrebačku nadbiskupiju, gdje je ostao do kraja života. »Njegova mnogobrojna muzička djela, koja su istovremeno velike muzičke vrijednosti privukla su pažnju glazbenika, a potom i visokih crkvenih do-

stojanstvenika, te jedno za drugim dobiva poziv iz Beča, Kölna i drugih metropola glazbe, da tamo preuzme koju katedru svoje struke. I njegov profesor u Rimu, Refice odmah nakon svršenih studija, ponudio mu je katedru na istom Papinskom institutu. Odbija sve, jer želi raditi u svojoj domovini.« (Matija Zvekanović, *Smrt Albe Vidakovića, Litterae Circulares pro clero Bačiensis dimissae*, I., Subotica, 1964., str. 72 – 73.). I taj podatak rječitro govori o veličini Albe Vidakovića. Sve što je najljepše, najkreativnije, 18 godina najplodnijega svećeničkoga života, znanstveni i skladateljski rad, svoju umjetničku darovitost, sve je Albe darovao Zagrebu i Hrvatskoj. Poslije Drugoga svjetskoga rata današnja Subotička biskupija je izgubila gotovo 200 000 vjernika njemačkoga jezika. Vjernici nekoliko župa mađarskog jezika su poslije rata završili na stratištima i u masovnim grobnicama. Brojni svećenici su napustili biskupiju i raspršili se po svijetu. Neki su svećenici ubijeni. Mnogi su bili u tamnicama. Opet je trebalo početi izgradnju i obnovu. Biskup Budanović i njegov nasljednik Matija Zvekanović su sve učinili da opet podignu kler svoje biskupije. U godini osnutka Subotičke biskupije (1968.) u tada novoosnovanom sjemeništu Paulinum bilo je 60 sjemeništaraca, samo iz Subotičke biskupije. Te je godina biskupija imala 53 bogoslova, koji su studirali u Zagrebu, Đakovu, Rijeci, Rimu i Innsbrucku (*Schematismus primus Dioecesis Suboticae ad annum Domini*, 1968., Su-



Biskup Matiša je zapisao da je Albe bio skroman, ali vedar svećenik. Ostao je isti, kao u dane svoje mladosti. U njegovu je držanju bilo ponešto od dječakog nogometa i stolnog tenisa iz gimnazijskih dana.

botica.) Svjedok početka toga drugoga procvata Subotičke biskupije je bio Albe Vidaković, još 1962. godine, kad je biskup Matiša Zvekanović osnovao sjemenište Paulinum, s četrdeset sjemeništaraca u prva dva razreda gimnazije. Radovala se cijela biskupija, a radovao se i biskupov prijatelj Albe. Često je dolazio u Suboticu i svaki put bi posjetio biskupa. Te sam ga godine i ja upoznao. Upamtio sam ga kao živahna svećenika. Biskup Matiša je zapisao da je Albe bio skroman, ali vedar svećenik. Ostao je isti, kao u dane svoje mladosti. U njegovu je držanju bilo ponešto od dječakog nogometa i stolnog te-

nisa iz gimnazijskih dana. Svoj temperament Albe je sačuvao i onda kad je preko volje, više za volju svojim roditeljima, svirao violinu, i kad je bio vješt crtač, i kad se družio s mladima. Koliko je bio živahan i skroman 1962. godine vidi se i po tome što je s nama đacima prvog i drugog razreda gimnazije znao pojuriti za loptom. Ozbiljna i promišljena biskupa Zvekanovića uhvatio bi za ruku, da i biskup s njime juri po dvorištu. I hod je Vidakovićev bio elegantan, živ. Oči su mu sijevale životnom snagom, vedrinom i optimizmom. Subotici je bio izuzetno privržen.

Albe je volio svoje vršnjake svećenike. Radovao se svojem, godinu dana starijemu školskomu kolegi biskupu Matiji Zvekanoviću. Za svoga boravka u Subotici svaki ga je dan posjećivao. I biskup Zvekanović je bio ponosan na Albu. U tek osnovano sjemenište došao je Albe Vidaković, da osobno ispita glas sjemeništarcima. Albe Vidaković je tako udario temelje liturgijskog pjevanja u sjemeništu, pa je za osnutak sjemenišnog zbora i on zaslužan. Imao sam sreću da mi Albe Vidaković osobno ispita glas i da me svrsta u sjemenišni zbor. Ako je Albe znao sa školovanim pjevačima, znao je i s djecom.

Subotičanin, dominikanac Tomo Vereš piše: »Subotičko podrijetlo Vidakovića potrebno je jače naglasiti nego što se obično čini jer sve što je kasnije u životu bio i radio, primio je u začetku u rodnom gradu.« U subotičkoj glazbenoj školi je uz podršku roditelja u svojoj 12.



Vidakovićeva ljubav prema Subotici i prema svetoj glazbi se vidi i po tome što je jedan od svojih prvih uradaka posvetio prvom zborovodi subotičke crkve svete Terezije Georgu Arnoldu (1781. – 1848.).

godini započeo glazbenu naobrazbu. Prvi su mu učitelji bili Josip Hermann i Gabriella Vas. Prva je Albina skladba nadahnuta bunjevačkom pjesmom *Kolo igra*. Albe Vidaković je prvi Subotičanin. A Subotičani su ljubomorni na *najlipču varoš svita*. Za svoga je prijatelja Aleksu Kokića uglazbio nekoliko pjesama. Dobro kaže Vereš: »Ono što je Vidaković kao Hrvat i katolik primio od subotičkog zavičaja, to mu je kao umjetnik i znanstvenik i vratio.« (Tomo Vereš, *Maestro iz Subotice*, *Danica*, 1984., str. 90 – 92.)

Vidakovićeva ljubav prema Subotici i prema svetoj glazbi se vidi i po tome što je jedan od svojih prvih uradaka posvetio prvom zborovodi su-

botičke crkve svete Terezije Georgu Arnoldu (1781. – 1848.). Obitelj toga umjetnika se iz okolice austrijskog Sankt Pöltena nastanila u mađarskom Taksonyu, gdje su živjeli njemački doseljenici. Iz Taksonya je 1800. godine Georg došao u Suboticu na poziv gradskog magistrata. Arnold je svirao orgulje, violinu, violončelo i puhačke instrumente. Osnovao je prvi zbor i uvježbao prvi orkestar u Subotici. Arnold je bio i skladatelj i sastavljač pjesmarice *Pismenik*. Knjiga je tiskana 1819. godine u Osijeku. Taj svoj prvi muzikološki rad Albe Vidaković je objavio u godini svoga svećeničkog ređenja, i to u 3. i 4. broju *Svete Cecilije* 1937. godine. (Nela Skenderović, Đuro Arnold, *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, 1. Svezak, str. 41 – 42.)

O muzikološkom, pedagoškom, skladateljskom i umjetničkom djelu Albe Vidakovića su pisali i govorili najpozvaniji stručnjaci. Kad se 1941. godine iz Rima vratio u Zagreb, bio je profesor na Hrvatskom glazbenom konzervatoriju. Predavao je gregorijanski koral i povijest kantate, harmoniju, kontrapunkt, orgulje. Svojega učitelja Filipa Hajdukovića je zamijenio na mjestu *regensa chori* zagrebačke prvostolnice. Preuzeo je uređivanje *Svete Cecilije*. Osnovao je dječjački zbor. Za dvadeset godina uvježbao je više od 30 misa. Na kor zagrebačke prvostolnice je privukao najveće zagrebačke i hrvatske umjetnike. Skladao je nekoliko misa koje spadaju u remek-djela hrvatske sakralne glazbe. Osim



toga što je vrstan skladatelj, Albe je vodio i radio emisije. Obradio je djelo Jurja Križanića kao glazbenog pisca i teoretičara. Uza sav svoj rad i kraj svoje bolesti, pretposljednje godine svojega života ostvario je i svoju veliku, upravo životnu želju, da osnuje institut za crkvenu glazbu. (Mato Leščan, *In memoriam Albe Vidaković, Sveta Cecilija*, 1/1969., str. 2 – 5.)

Dr. Bonaventura Duda je o Vidakoviću napisao: »Bio je uistinu divan prijatelj, visoko kvalificirani profesor i pedagog, darovit i plodan umjetnik–glazbenik, savjestan znanstvenjak, a u Crkvi Božjoj izvanredan radnik koji je svoj život shvatio ozbiljno i svoj talent odgovorno.« Akademik Stjepan Šulek pak bilježi da je Odjel za muziku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti »izgubio svog dugogodišnjeg vrijednog i odličnog suradnika«. Netko je u Beču zapisao da je slavenska crkvena glazba izgubila jednoga nenadomjestivoga poznavatelja.

Albe Vidaković je umro 18. travnja 1964. godine u Zagrebu. Tijelo mu je bilo izloženo i zagrebačkoj prvostolnici, gdje je nadbiskup Franjo Šeper 20. travnja služio rekvijem. Zagrebački kanonik dr. Stjepan Kožul piše da je na zadušnici za Albu Vidakovića bilo gotovo tako puno svijeta kao na sprovodu blaženoga kardinala Stepinca. Istoga dana, kasno navečer, Albini su posmrtni ostatci dovedeni u Suboticu, gdje se u katedrali i pred katedralom okupilo veliko mnoštvo svijeta. Vjernici su čekali od 18 do 21 sat. Sutradan 21. travnja se katedrala još jednom napunila svijetom. Bi-

skup Zvekanović je služio svetu misu zadušnicu. Popodne u tri sata su počeli pogrebni obredi na subotičkom Bajskom groblju, gdje je Albe sahranjen u obiteljsku grobnicu. Na zadušnici i na sprovodu je pjevao zbor zagrebačkih bogoslova. Albin sprovod je još jednom okupio nepregledno mnoštvo Subotičana.

Nad Albinim grobom je govorio dr. Bonaventura Duda: »Maestro Albe bio je nadasve svećenik. U njemu se umjetnik nije borio sa svećenikom. On je intuitivno osjećao i teorijski zastupao – a i u životu ostvarivao – uvjerenje da se muzika i religija po svojoj naravi spajaju. Najljepši vanjski izraz religioznosti je pjesma. Najjače poticaje muzici daje religija. Vidaković zato svojim umjetničkim talentom udvostručava svoje svećeničke mogućnosti, a svoju svećeničku službu Bogu ostvaruje kroz svoj umjetnički rad. I kad bismo ga danas upitali da nam iz groba odgovori gdje je bilo njegovo srce, on bi nam to posve sigurno odgovorio: s kora na oltaru.« (Marin Šemudvarac, *Životni put Albe Vidakovića, Zbornik radova sa znanstvenog savjetovanja o Albi Vidakoviću, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1975., br. 2-3, str. 45 – 47.) Više od 40 godina uspomena na velika čovjeka, vjernika i umjetnika nosi subotički katedralni zbor Albe Vidaković, kojemu je na čelu do pretposljednje godine bila časna sestra Mirjam Pandžić. Njezinu je službu tada preuzeo orguljaš i zborovođa Miroslav Stantić. Albino ime već više od 50 godina nosi i 1963. godine osnovani Institut za crkvenu glazbu Bogoslovnog

O muzikološkom, pedagoškom, skladateljskom i umjetničkom djelu Albe Vidakovića su pisali i govorili najpozvaniji stručnjaci. Kad se 1941. godine iz Rima vratio u Zagreb, bio je profesor na Hrvatskom glazbenom konzervatoriju. Na kor zagrebačke prvostolnice je privukao najveće zagrebačke i hrvatske umjetnike. Skladao je nekoliko misa koje spadaju u remek-djela hrvatske sakralne glazbe.

fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. A Albe Vidaković, »pronican, neumoran i marljiv, pun znanstvene znatiželje, domišljat u pronalaženju putova da tu znatiželju zadovolji« (Josip Andreis, *Sjećanja na Albu Vidakovića, Zbornik radova sa znanstvenog savjetovanja o Albi Vidakoviću, Sveta Cecilija*, Zagreb, 1975., br. 2-3, str. 77 – 78.) ostat će uvijek nadahnuće za sve one koji se raduju katoličkoj liturgiji. »Njegova velika inteligencija i glazbena kultura morale se duboko dojmiti svakoga tko je imao sreću da ga поближе upozna.« (Josip Andreis, navedeno mjesto.)

Rodna je naša bačka ravnicada Bogu, Crkvi i hrvatskomu narodu divove duha, duše, kulture i umjetnosti: iz te su zemlje niknuli vrhunski umjetnici pera, narodni preporoditelji, ljudi srca i duše, kao što je sluga Božji Gerard Stantić. Dala je Bačka majstore tamburice, pera i vjere, majstore stiha u liku Alekse Kokića. Dala je *bila Subotica* ne jednog čovjeka duha i znanosti kao što je Tomo Vereš, ali i ljude umjetnosti i znanosti kao što je Albe Vidaković – veliki dar ravnice Crkvi, čovjeku, kulturi, srcu i ljepoti. I Albe čini Suboticu lijepom i velikom.